

Evaluare rapidă privind traficul de persoane
în zonele București, Constanța, Iași și Ialomița
Raport elaborat pentru World Vision România

Autori:
Daniel Arpinte
Mihaela Crețu

București, MARTIE 2007

Sumar

Rezumat.....	4
Aspecte metodologice.....	5
Introducere.....	6
Cadrul legislativ	7
Dimensiunea fenomenului	9
Dinamica traficului de persoane în cele patru zone	9
Reprezentări asupra traficului de persoane	11
Rolul mass-mediei și al campaniilor de informare	12
Profilul victimei.....	15
Zone de risc și grupuri sociale vulnerabile	16
Sistemul de protecție a victimelor traficului de persoane.....	20
Coordonarea sistemului.....	21
Furnizarea de servicii	22
Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă.....	22
Sistemul public de servicii medicale	22
Inspectoratele școlare	23
Direcția Județeană de Asistență Socială.....	23
Serviciile Publice de Asistență Socială de la nivelul consiliilor locale	25
Direcția de Investigare a Infrațiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism	26
Serviciul de probațiune	27
Organizațiile neguvernamentale	28
Unele concluzii privind sistemul de servicii.....	28
Propuneri și recomandări	29

Abrevieri:

AJOFM	Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă
ANITP	Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane
CJ	Consiliul Județean
CL	Consiliul Local
DGASPC	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copiilor
DIICOT	Direcția pentru Investigarea Infracționalității Organizate și Terorismului
IAS	Întreprindere Agricolă de Stat
ICCV	Institutul de Cercetare a Calității Vieții
IMAS	Institutul de Marketing și Sondaje
IPJ	Inspectoratul Județean de Poliție
ISJ	Inspectoratul Școlar Județean
MAI	Ministerul Administrației și Internelor
MJ	Ministerul de Justiție
MP	Ministerul Public
OIM	Organizația Internațională a Migrației
PF	Poliția de Frontieră
SPAS	Serviciul Public de Asistență Socială

Rezumat

Raportul de față își propune, printr-o perspectivă complementară la studiile anterior realizate, să evalueze politicile din domeniul traficului de persoane, urmărindu-se relevanța și impactul acestora. Elementele avute în vedere se referă la cadrul legislativ, sistemul instituțional și al serviciilor, campaniile de informare sau identificarea grupurilor și zonelor de risc.

Studiul, cu o metodologie de tip calitativ, a fost realizat în patru zone (Iași, Constanța, Ialomița și București) și a avut ca obiectiv identificarea formelor de intervenție necesare în domeniul traficului de persoane.

Realizarea studiului nu s-a dovedit a fi un demers facil. Avem în vedere faptul că tematica acestuia este una sensibilă dar, mai ales, controversată. Domeniul traficului de persoane se află, se pare, sub zodia paradoxului. Dimensiunea fenomenului, una controversată având în vedere estimările prezentate în rapoartele și studiile din domeniu, este total diferit percepută de reprezentanții instituțiilor care au responsabilități în domeniu. Dacă reprezentanții inspectoratelor de poliție județene afirmă că se confruntă cu sute de cazuri anual, în centrele de protecție nu au mai fost înregistrate cazuri de luni de zile. Sistemul de protecție funcționează, se pare, după un pattern similar: legislația oferă cu generozitate acces la servicii prin aproape toate instituțiile publice județene însă numărul de beneficiari este ridicol de mic. Lipsa de coordonare este evidentă dat fiind faptul că sistemul de protecție, relativ nou reglementat, nu a corectat încă factorii care blochează accesul victimelor la protecție.

Raportul este structurat în cinci părți. Prima secțiune analizează cadrul legislativ din domeniul traficului și prezintă o sinteză a principalelor disfuncții legislative. În a doua secțiune sunt prezentate unele considerații cu privire la dimensiunea fenomenului și principalele cauze cu privire la diferențele estimărilor oferite de specialiști. A treia secțiune este dedicată analizei reprezentărilor despre traficul de persoane și rolului mass-mediei. Analiza accentuează importanța asupra conținutului mesajelor vehiculate în campaniile de informare și subliniază consecințele focalizării excesive asupra formelor de trafic de persoane care au ca scop prostituția sau exploatarea minorilor. Cea mai importantă secțiune este dedicată analizei cadrului instituțional din domeniul traficului, atât la nivelul coordonării cât și al furnizării de servicii directe. Pentru fiecare tip de instituție în parte, sunt prezentate atribuțiile acestora din perspectiva participării la sistemul de protecție și deficiențele majore care împiedică accesul victimelor la servicii. În ultima parte sunt prezentate recomandările și propunerile, majoritatea având adresabilitate directă pentru cele patru zone studiate.

Aspecte metodologice

Studiul are la bază o metodologie de tip calitativ cu două mari componente:

1. Desk research – analiza legislativă și a documentelor relevante
2. Culegerea de date în teren, fiind acoperite județele Iași, Constanța și Ialomița cărora li se adaugă și București. Datele au fost culese prin metoda interviului în profunzime și a interviului de grup. Instrumentele principale de lucru au fost ghidurile de interviu semistructurat, prezentate în Anexă.

La elaborarea metodologiei s-a ținut seama de rolul studiului în fundamentarea unor viitoare forme de intervenție în cele patru zone studiate: București, Constanța, Ialomița și Iași.

În acord cu termenii de referință stabiliți, evaluarea a încercat să răspundă întrebărilor: Care este gradul de conștientizare a problematicii traficului la nivelul publicului larg și a reprezentanților instituționali? Care este dinamica traficului de persoane? Dar a dimensiunii fenomenului? Care sunt grupurile sociale vulnerabile și zonele de risc? Ce servicii se oferă la nivel local de către instituțiile publice și private? Sunt acestea suficiente și corespunzătoare? Care sunt dificultățile cu care se confruntă instituțiile implicate în implementarea politicilor din domeniu? Ce anume poate fi îmbunătățit?

În cele trei județe, au fost realizate interviuri cu reprezentanți ai instituțiilor implicate în combaterea traficului și implementarea politicilor din domeniu:

- Inspectoratul Județean de Poliție
- Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă
- Centrele Regionale ale ANITP
- Direcția Județeană de Asistență Socială și Protecția Copilului
- Direcția de Investigare a Infraacțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism
- Inspectoratul Județean al Poliției de Frontieră
- Inspectoratul Școlar Județean
- Centrul Județean de Asistență Psihopedagogică
- ONG-uri
- Instituții mass-media

În București culegerea de date s-a realizat la nivelul instituțiilor publice centrale dar și la nivelul organizațiilor internaționale (OIM și UNICEF).

Interviurilor cu specialiștii sau decidenții li se adaugă cele cu persoane aparținând grupurilor de risc. Am ales să ne concentrăm asupra adolescenților și tinerilor care au abandonat școala dar și a celor care frecventează școli considerate a nu viza înalta performanță școlară (grupuri școlare și școli de artă și meserii). Excepție face Bucureștiul unde am adăugat și elevi de la școli bine cotate. Selecția acestora a fost realizată prin tehnica bulgărelui de zăpadă. Au fost realizate 64 de interviuri individuale și 4 discuții de grup (două în București, una în Ialomița și una în Constanța). Pentru Iași (interviuri

individuale) și Constanța (interviurile individuale și interviul de grup) am beneficiat de suportul echipelor locale World Vision.

Metoda analizei secundare și observația directă au constituit, de asemenea, importante surse de date.

Introducere

Deși nu există un consens asupra dimensiunii fenomenului traficului de persoane la nivel mondial (estimările indică între 2,5 și 4 milioane de victime) , cele mai recente rapoarte ale organizațiilor internaționale au ca punct comun sublinierea potențialului de creștere la nivel global. Măsurile de combatere sau prevenire a traficului se dovedesc, adesea, depășite de dinamica fenomenului. În acest context, România a fost considerată o zonă de origine sau tranzit, fiind identificați o serie de factori care au favorizat apariția și dezvoltarea traficului¹: poziționarea geografică, prezența unui număr ridicat de categorii sociale în risc sau nivelul de trai precar pentru o parte considerabilă a populației. Începând cu 2001 intră în vigoare primele acte normative în domeniul traficului. De asemenea, în Planul Național Anti-sărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale se stabilește ca obiectiv prioritar pe termen lung (2002-2012) *eradicarea traficului cu ființe umane*, considerat a fi o situație socială inacceptabilă moral pentru o societate civilizată. Lipsa de echivoc în formularea obiectivului este dată și de consecințele traficului de persoane asupra victimelor dar și în dezvoltarea sau amplificarea altor forme de crimă organizată. Specialiștii din domeniul serviciilor specializate indică, adesea, o rată redusă a succesului reintegrării persoanelor traficate și necesitatea intervenției pe termen lung. De cele mai multe ori, victimele traficului suferă traume majore, sunt supuse riscului stigmatizării și manifestă un grad ridicat de vulnerabilitate. La nivelul întregii societăți efectele traficului sunt direct corelate cu dimensiunea fenomenului și eficiența măsurilor de răspuns. Studiile arată faptul că traficul de persoane antrenează dezvoltarea și consolidarea grupărilor criminale la nivel transnațional, diversificarea formelor de crimă organizată sau amplificarea corupției. Din acest motiv, protecția victimelor și lupta împotriva traficului de persoane a devenit o prioritate pentru instituțiile internaționale (ONU, Consiliul Europei) care au adoptat o serie de convenții, ratificate de un număr semnificativ de state. Legislațiile naționale se adaptează rapid prin asumarea unor măsuri explicite pentru prevenirea traficului.

România se înscrie în acest proces prin adoptarea unor acte normative specifice care asigură tratarea traficului de persoane ca o infracțiune distinctă și asigură instituțiilor responsabile instrumentele necesare dezvoltării mecanismelor de prevenire și combatere a acestui fenomen. Cadrul instituțional este asigurat de ANITP care a elaborat prima strategie în domeniu, asumată oficial de guvern prin două acte normative: HG nr. 1.654 / 2006 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010 și HG nr. 1.720 / 2006 privind aprobarea Planului național de acțiune 2006-2007 în vederea implementării Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010.

---

¹ OIM, Vulnerabilitatea tinerelor din România față de traficul de ființe umane, 2001

Cadrul legislativ

Cadrul legislativ principal în domeniul traficului de persoane este asigurat de:

- Legea 678 / 2001 privind prevenirea traficului de persoane, amendată prin OUG 79 / 2005 și aprobată prin Legea 287 / 2005.
- HG 299 / 2003 – regulament de aplicare a Legii 678 / 2001
- HG nr. 1.654 / 2006 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010
- HG nr. 1.720 / 2006 privind aprobarea Planului național de acțiune 2006-2007 în vederea implementării Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2006-2010
- Legea 211 / 2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor
- Legea 682 / 2002 privind protecția martorului
- HG 1585 / 2005 pentru organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Prevenire a Traficului de Persoane și Monitorizare a Asistenței Acordate Victimelor Traficului de Persoane modificată de OUG 1083 / 2005

Acestor acte normative li se adaugă și legi care din domenii conexe:

- Legea 76 / 2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă
- Legea 47 / 2006 privind sistemul național de asistență socială
- Legea 95 / 2006 privind reforma în domeniul sănătății
- OUG 68 / 2003 privind serviciile sociale
- L 116 / 2002 privind combaterea marginalizării sociale,
- Legea 272 / 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului,
- HG 1295 / 2004 privind aprobarea planului național de acțiune pentru prevenirea și combaterea traficului de copii
- HG 1504 / 2004 privind aprobarea planului național de acțiune pentru prevenirea și combaterea abuzului sexual asupra copilului și a exploatării în scopuri comerciale
- Ordin nr. 123 / 2004 privind aprobarea Planului Național de acțiune pentru eliminarea exploatării prin muncă a copiilor
- HG 1443 / 2004 privind metodologia de repatriere a copiilor români neînsoțiți și asigurarea măsurilor de protecție specială în favoarea acestora
- Ordin nr. 177 / 2004 privind aprobarea standardelor minime obligatorii pentru telefonul copilului, standardelor minime obligatorii privind centrul de consiliere pentru copilul abuzat, neglijat și exploatat, precum și a standardelor minime obligatorii privind centrul de resurse comunitare privind prevenirea abuzului, neglijării și exploatării copilului

Actele normative principale, în opinia specialiștilor intervievați, au structurat politicile în domeniul traficului de persoane, cele mai importante prevederi referindu-se la victimă:

- nu mai este pedepsită, conform articolului 20 modificat de HG 79 / 2005, pentru infracțiuni comise ca urmare a exploatării
- legea face distincția clară între proxenetism și infracțiunea de trafic.
- încadrarea părții vătămate în categoria persoanelor traficate este dată de vicierea consimțământului. Excepție fac minorii.

Deși legislația este apreciată ca fiind modernă, au fost semnalate o serie de deficiențe generate fie lipsa corelației între legislația principală și conexă, fie de lipsa mecanismelor concrete de aplicare a prevederilor legislative:

- Actele normative principale au facilitat trecerea de la intenția de acțiune la acțiunea propriu-zisă prin atribuirea unor obligații instituțiilor publice însă nu au fost alocate și resursele necesare.
- Există o serie de suprapuneri, cel mai frecvent menționată fiind cea dintre Legea 678 și Legea 211/2004
- Legislația nu este unitară și uneori prevederile legislației principale nu sunt corelate cu cele ale legislației conexe. Spre exemplu, accesul la servicii medicale este gratuit chiar și în cazurile în care victima este neasigurată, situație care nu este permisă de Legea asigurărilor de sănătate.
- Victima nu este real protejată pe parcursul procesului, motiv pentru care există riscul să revină sub influența rețelelor de trafic sau să își retragă declarațiile inițiale. Această situație este determinată de o deficiență a legislației care prevede că victimei i se acordă protecție la cerere spre deosebire de faza de urmărire penală când protecția este obligatorie.
- Beneficiile legii 211/2004 nu au fost accesate din cauza faptului că procedurile sunt greoaie. De asemenea, în cele mai multe situații, responsabile de furnizarea suportului sunt consiliile locale care nu au prevăzute resurse disponibile pentru situații de urgență, mai ales în mediul rural.
- Victima are dreptul să apară în proces cu o altă identitate (prevederea este una generală și include și traficul) însă, de cele mai multe ori, prevederea este inaplicabilă. Au fost semnalate cazuri în care victima a fost influențată de traficant și a renunțat la procesul împotriva acestuia.
- Prezența la audieri a victimei împreună cu traficantul alterează declarațiile victimei și poate influența decisiv cursul unui proces. În alte state, cum ar fi Norvegia, audierea se face separat la toate instituțiile.
- Legislația pune accent pe formele grave de trafic care implică tortură, răpire însă nu clarifică suficient și formele de trafic în care suferința fizică nu există dar care se produc prin înșelăciune.
- Cazurile de trafic ale persoanelor adulte sunt mai greu de instrumentat fiind dificilă de dovedit că a fost viciat consimțământul victimei. *„Judecătorii sunt ruși de realitate, ei văd doar niște hârtii, nu văd dramele din spatele cazului”* (reprezentant IJP).

Dimensiunea fenomenului

Deși studiile și rapoartele în domeniu prezintă traficul de persoane ca o realitate îngrijorătoare prin gradul de cuprindere și accentuarea factorilor de risc, estimările, contradictorii de altfel, nu ne pot oferi suficiente indicii asupra dimensiunii fenomenului. Chiar și cu privire la numărul victimelor înregistrate, cifrele diferă de la o instituție la alta în funcție de interpretarea definiției de trafic sau a persoanei traficate. Explicația este dată de rolul instituțiilor implicate în prevenirea și combaterea traficului și de modul în care sunt utilizate instrumentele legislative. Astfel, în sistemul de colectare a datelor, operarea cu definiții de lucru diferite cu privire la ceea ce înseamnă o victimă a traficului este principala cauză a controverselor cu privire la numărul de persoane traficate. Centrul regional Iași al ANIPT exemplifică această stare de fapt cu o situație constatată în județul Botoșani. Poliția a avut o acțiune în județ în urma căreia a declarat că a identificat o rețea care a traficat 30 de persoane. Centrul Regional s-a sesizat și a constatat că la nivelul DIICOT au fost de fapt identificate 28 de persoane presupuse victime ale traficului. Din cele 28 de persoane au reușit să identifice și să contacteze 9 persoane. Cazurile erau instrumentate de aproape doi ani, perioadă în care au reușit să obțină acordul a două victime pentru urmărirea penală a traficanților. Alte patru presupuse victime au refuzat asistența dar au solicitat dreptul la identitate protejată. Dintre celelalte trei persoane doar una mai era în țară.

La nivel național, sub rezerva comentariilor de mai sus, datele arată că în 2006 au fost înregistrate la nivelul ANITP 1777 de victime ale traficului de persoane (tabel 1)

Tabel 1: Număr de victime ale traficului de persoane identificate în 2006 în funcție de țara din care au revenit (Sursa : ANITP, 2007)

Spania	576
Italia	466
Romania	281
Germania	95
Franta	64
Grecia	42
Austria	36
Turcia	31
Portugalia	36
Cehia	26
Alte tari	124
Total	1777

Dinamica traficului de persoane în cele patru zone

Așa cum am arătat în secțiunea anterioară, nivelul la care sunt culese datele ne va da perspective diferite asupra traficului de persoane. Furnizorii de servicii se vor referi doar la numărul de victime care au solicitat suport, judecătorii se vor raporta la cazurile aflate în faza procesului penal iar poliția și procuratura la cazurile instrumentate pentru care s-a stabilit că există parte vătămată a traficului de persoane. Astfel, în toate cele 4 zone studiate, datele furnizate de cele trei tipuri de instituții prezintă diferențe sensibile fapt care generează și formarea percepțiilor cu privire la dinamica

fenomenului în ansamblu. Mai trebuie menționat că și deficiențele în colaborarea inter-instituțională, apreciată declarativ ca fiind bună sau foarte bună, poate fi o cauză a diferențelor de opinii. De asemenea, deloc de ignorat este faptul că numai un număr redus de victime identificate de poliție acceptă să se constituie parte vătămată într-un proces și mult mai puține vor solicita sau primi asistență specializată. Neîncrederea în autorități sau în măsurile de protecție la care are dreptul legal, teama stigmatizării sau lipsa de informare cu privire la drepturile care pot fi accesate sunt principalele cauze ale numărului redus de victime care ajung efectiv să primească suport de la furnizorii de servicii. În Iași, reprezentanții poliției susțin existența a sute de cazuri de trafic instrumentate însă la nivelul DJASPC au fost înregistrate în perioada 2004-2006 numai 9 beneficiari la centrul de găzduire a victimelor traficului. La Ialomița, în februarie 2007, în evidențele poliției Ialomița se aflau 41 de dosare în lucru pentru trafic de persoane dintre care 30 de trafic extern și 11 intern însă numărul de victime care au primit suport de la furnizorii publici de servicii nu a depășit o pătrime din cele înregistrate de poliție. În Constanța, estimările poliției arată aceeași dimensiune îngrijorătoare însă DJASPC Constanța nu avut nici un caz de trafic de persoane majore iar la minori a fost înregistrat, în ultimii trei ani, un singur caz unde exista suspiciunea de trafic. În 2004, DJASPC Constanța a înregistrat 8 cazuri pentru care exista suspiciunea de trafic iar în 2006 au fost 8 copii dintre care:

- 8 minori au fost reținuți la vamă pentru că nu îndeplineau condițiile necesare trecerii de frontieră (7 au fost reținuți la vama Turnu, 1 la Nădlac),
- 13 au fost minori neînsoțiți returnați din alte state: 2 din Franța, 5 din Turcia, 1 din Germania, 3 din Italia, 1 din Spania și 1 din Belgia.

Mai trebuie menționat că la DJASPC Constanța au fost primiți în centru, în 2006, 13 minori de etnie roma pentru care exista suspiciunea că au fost traficați de părinți. Nu au fost luate măsuri pentru că, în scurt timp, copiii au părăsit centrul fără acordul DJASPC.

În toate cele patru zone studiate, datele furnizate de instituțiile cu atribuții din domeniul traficului sunt contradictorii. Poliția, instituția care colectează primele date despre potențialele victime, indică un număr ridicat de cazuri, confirmat de volumul dosarelor aflate în lucru. Pe de altă parte, furnizorii de servicii sociale, în special cei publici, estimează un număr de victime până la un nivel la care traficul de persoane capătă caracteristicile unei probleme cu manifestări sporadice și fără importanță semnificativă pentru societate în ansamblu. „*Traficul de persoane nu este o problemă*” constată reprezentantul unei direcții județene de asistență socială unde, timp de trei ani, numărul total de cazuri a fost mai mic de o treime față de capacitatea totală a centrului pentru protecția victimelor. Este evident că, în acest caz, estimarea se bazează pe dinamica numărului de persoane care solicită și primesc suport specializat. De asemenea, chiar și la nivelul poliției, cifrele nu pot indica dimensiunea fenomenului. Spre exemplu, ușoara creștere a numărului de victime în 2005 aflate în evidențele poliției nu poate fi atribuită doar dinamicii ascendente a fenomenului ci explicată și prin intervenția DIICOT începând cu aprilie 2005. Elocvent în acest sens este „Programul de coordonare a victimelor / martori în combaterea traficului de persoane” care își propune ca obiective „creșterea numărului de victime ale traficului de persoane care să se constituie parte vătămată sau martori în procesul penal” și „creșterea gradului de participare a victimelor traficului de persoane la fazele procesului penal”. A analiza, în acest context, serii de date ignorând posibila influență a impactului și performanței unor programe de

tipul celui implementat de ANITP presupune asumarea unui risc major cu privire la acuratețea identificării cauzelor care pot influența dinamica numărului de victime ale traficului.

Reprezentări asupra traficului de persoane

Analiza reprezentărilor despre trafic este esențială în contextul în care studiile arată existența unor „mituri” cu privire la victimă, traficant sau procesul traficării. Cauzele accentuării stereotipurilor sunt accesul deficitar la informație dar și modul în care au fost transmise mesajele în campaniile de informare din ultimii ani. Putem vorbi de prezența unor excese prin prezentarea cu preponderență a traficului în formele sale cele mai grave legate de practicarea prostituției sau a utilizării copiilor în activități ilicite deși ponderea victimelor traficului exploatate în prostituție reprezintă aproximativ 20% conform unui studiu OIM. Un oficial al acestei organizații declara că „Dacă identificarea persoanelor traficate era deja o provocare majora în trecut, atunci cand traficul era considerat mai ales ca fiind o crima care afecteaza femeile si fetele in scopul exploatarei sexuale, situatia este mai grava astazi, avand in vedere diversificarea traficului, atat in ceea ce priveste formele de exploatare, cat si profilul victimelor.” (Richard Danziger, OIM – declarație în cadrul unei audieri în Parlamentul European, martie, 2007)

Chiar la data scrierii studiului, o știre prezentată în mass-media confirmă gravitatea și amploarea fenomenului traficului de persoane pentru exploatarea prin muncă.

Caseta 1: Comunicat de presă al Poliției de Frontieră cu privire la anihilarea unei rețele de trafic

O grupare de traficanți de persoane ce a racolat și transportat în Cehia peste 500 de romani, în vederea exploatării prin muncă, a fost anihilată de polițiștii de frontieră români și procurorii D.I.I.C.O.T.

În anul 2005, polițiștii de frontiera maramureșeni și cei din cadrul IGPF au obținut date și informații certe, privind existența unui grup infracțional organizat care se ocupa cu traficul de persoane pe relația România - Cehia. In urma cercetărilor, s-a constatat că membrii filierei recrutau și transportau în Cehia cetățeni romani, sub pretextul oferirii unor locuri de munca legale și bine plătite. Ajunși în Cehia, românii erau vânduți unor cetățeni cehi sau ucraineni, în schimbul unor sume de aproximativ 5.000 coroane cehe (150 euro) și obligați să muncească. Persoanele traficate erau cazate în condiții precare și trimise la muncă fizică foarte grea. Pentru a nu se întoarce în țară, romanilor li se confiscau documentele de călătorie, în baza cărora ieșiseră legal din România.

Odată ajunse la destinație, victimele erau fie vândute unor cetățeni ucraineni și cehi, fie obligate sa presteze diferite munci grele în condiții inumane și contra unor sume infime de bani care să le asigure minimul necesar.

Cetățenii romani erau nevoiți sa lucreze pentru exploatatori, primind in schimb sume modice de bani, care le asigurau doar hrana de zi cu zi. Luând in considerare tratamentul la care au fost supuși, mulți dintre ei au hotărât sa evadeze din spatiile unde munceau, unii chiar reușind acest lucru.

Neavând documente de călătorie, persoanele traficate se prezentau la ambasada României din Praga, pentru a obține sprijinul necesar revenirii in tara.

Până în prezent au fost identificate si audiate un număr de 62 de persoane, reușindu-se documentarea si proba rea faptelor ilegale săvârșite de cei trei membri ai grupării.

Cercetările continuă sub directa supraveghere a procurorului D.I.I.C.O.T. - Biroul Teritoriul Maramureș, în vederea documentării întregii activități infracționale și depistarea eventualelor persoane implicate.

Sursa: www.antitrafic.ro, Martie 2007

Rolul mass-mediei și al campaniilor de informare

Traficul de ființe umane, ca temă intens abordată atât de campanii de informare cât și de mass-media, lasă senzația unui domeniu care a reușit să imprime reprezentări bine conturate la nivelul specialiștilor și a publicului larg. Periodic, o nouă campanie având ca temă traficul de persoane invadează spațiul mass-mediei cu rolul de a ne atrage atenția asupra pericolelor asociate acestei forme de crimă organizată. Știrile sau articolele de presă completează acest peisaj încercând, printr-o prezentare spectaculară, să ne dezvăluie consecințele traficului de persoane sau succese ale luptei pentru combaterea fenomenului. Am fi tentați să credem că avalanșa de informații, completată de lectura unor rapoarte sau răsfoirea unui pliant, omniprezente în ultima vreme, poate, cel puțin prin cantitate, să contureze reprezentări cât mai apropiate de realitate.

În acest context, rolul mass-mediei este esențial atât ca vehicul al campaniilor de informare cât și ca formator de opinii sau furnizor de știri. Sursele cel mai des menționate de persoanele care au participat la studiu confirmă importanța mass-mediei și mai ales a televiziunii ca sursă de informație. Un alt studiu cu reprezentativitate națională², recent realizat (2005) arată că 85,4% din totalul respondenților au auzit de trafic. Pentru aceștia, cea mai importantă sursă de informare o reprezintă televizorul (90,1%) urmată de presă (50,8%) și radio (30,9%). În cazul persoanelor de sex feminin cu vârsta cuprinsă între 15-24 de ani, 90,5% au afirmat că au auzit de traficul de persoane sursele de informare fiind, ca importanță aceleași ca și în cazul eșantionului general: TV (90,5%), presă (46,7%) și radio (28,4%).

În zonele cuprinse de studiu, mass-media locală a acordat o atenție marginală fenomenului motivată doar de apariția unor cazuri de trafic sau evenimente majore care pot favoriza traficul de persoane. Frecvența articolelor sau a emisiunilor în care este abordată problematica traficului se limitează la doar câteva apariții anuale. Excepție fac știrile unde însă nu poate fi determinată o frecvență constantă. Aici, rolul informativ este mult atenuat fiind preferat spectacolul cu scopul creșterii audienței.

În cazul articolelor de presă sau al reportajelor TV, accentul s-a mutat către furnizarea de informații practice și conștientizarea fenomenului, prezentarea de cazuri într-un mod spectaculos fiind pe plan secundar. Spre exemplu, TVR Iași a realizat o serie de emisiuni despre traficul de persoane motivată de faptul că este un moment bun din perspectiva aderării României la UE dar și pentru faptul că Iași se află într-o zonă care poate fi considerată ca vulnerabilă. Emisiunile, realizate cu participarea unor specialiști, s-au adresat publicului tânăr motivația fiind dată de faptul că au existat o serie de cazuri în zona Moldovei de tinere care au fost traficate. Rating-ul emisiunilor nu a fost măsurat însă, după reacția publicului (intervenții telefonice, postări de comentarii pe site-ul televiziunii, scrisori) se apreciază o audiență medie. Interesant este că în urma emisiunilor au mai fost semnalate unele cazuri în care exista suspiciunea de trafic.

În Constanța, publicarea unor articole de presă a intervenit, de regulă, în urma unor seminarii, evenimente organizate pe tema traficului, la sesizările unor instituții sau la apariția unor cazuri

---

² Cercetarea sociologică a fost realizată de IMAS iar componenta cantitativă a avut ca scop descrierea atitudinii față de migrație și a gradului de informare a populației asupra traficului de persoane. Ancheta a fost realizată pe bază de chestionar pe un eșantion reprezentativ de 1247 de persoane, supraeșantionat cu 200 de subiecți de sex feminin cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani.

spectaculoase. Spre exemplu, Asociația Transportatorilor a sesizat presa pentru pericolul ca în perioada campionatului mondial de fotbal, organizat anul trecut, să se amplifice riscul ca persoane din Estul Europei să fie racolate și transportate în Germania pentru a practica prostituția. Ziarul a publicat un articol pe această temă cu scopul de a semnala problema dar și pentru a oferi unele informații utile pentru persoane în risc de a fi traficate. Au mai fost prezentate și unele cazuri de trafic intern, sesizate de o unitate medicală.

Presa locală din Ialomița a publicat în mod cu totul întâmplător unele articole, subiectul de interes fiind exclusiv centrat pe prezentarea unor cazuri de trafic. Impactul acestora este diferit perceput. Dacă jurnaliștii apreciază că audiența este una medie și nu trezește reacții ieșite din nota comună din partea cititorilor, reprezentanții instituționali manifestă un grad înalt de sensibilitate la apariția fiecărui articol. De altfel, aceștia apreciază că traficul de persoane, în ciuda evidențelor, a fost greșit mediatizat, percepția fiind exclusiv formată nu de cantitatea materialelor de presă ci mai degrabă de maniera în care sunt abordate subiectele, apreciată ca una lipsită de profesionalism.

Este posibil ca opiniile negative să fie determinate și de lipsa comunicării sau implicării comune în proiecte. În nici una din zonele vizitate instituțiile mass-media nu au parteneriate în domeniul traficului. Astfel, inițiativele proprii pot derapa, uneori, de la scopul informării către prezentarea unor cazuri cu scopul exclusiv de a atrage audiență. La Iași, TVR nu a încheiat parteneriate însă reprezentanții acesteia se declară deschiși unei astfel de inițiative. Au mai avut colaborări în proiecte sau campanii pe alte domenii în care au fost înregistrat un bun impact. La Constanța și Ialomița nu au existat nici un fel de parteneriate sau de solicitări din partea instituțiilor care au atribuții în domeniul traficului de persoane.

Reacția consumatorului de media la materiale despre trafic depinde de conținutul acestuia și tipul de caz prezentat. La prezentarea de materiale cu caracter general despre trafic publicul nu demonstrează un interes major pentru tematică însă se diferențiază clar la prezentarea unor cazuri de persoane traficate, în funcție de profilul victimei. În cazul minorilor, se acordă necondiționat prezumția nevinovăției. Pentru persoanele adulte este greu acceptată situația acesteia, considerându-se că mare parte a vinei aparține acestora.

Percepțiile publicului larg sunt încă tributare intenselor campanii de informare derulate în anii trecuți când victima era asociată cu persoana răpită și obligată să practice prostituția. Deloc de neglijat este și rolul mass-mediei, în special la știri sau reportaje, unde prezentarea victimelor s-a înscris în tendința de a impresiona prin dramele trăite. În ambele cazuri, alegerea ar putea fi justificată, dincolo de necesitatea de a obține un impact bun sau o audiență ridicată, de atingerea unui grad înalt de eficiență, dovadă fiind faptul că în toate discuțiile cu persoanele considerate a fi parte din categoriile sociale în risc se regăsesc elemente ale șabloanelor furnizate de campanii sau mass-media. Într-o proporție covârșitoare, în discuțiile cu elevii intervievați, traficul a fost asociat cu răpirea, sechestrarea și prostituția forțată.

Caseta 2. Opinii ale elevilor despre traficul de persoane

„traficul înseamnă sechestrarea unei persoane”

„traficul reprezintă privarea de libertate a unei persoane care este apoi folosită ca un obiect pentru satisfacerea altor persoane”

„traficul de persoane este atunci când o persoană este păcălită în privința plecării în altă zonă a țării sau a lumii și vândute sau obligate să se prostitueze”

„traficul de persoane este reprezentat de racolarea unor persoane mai naive, duse în alte țări pentru prostituție și alte scopuri, și din care îi ies bani celui care coordonează toată afacerea”

“traficul de persoane înseamnă racolarea și obligarea unor persoane la anumite acte: cerșit, furt, prostituție”

“racolarea oamenilor, în special copii, femei dar și bătrâni și ducerea acestora în anumite țări. Aceste persoane sunt maltratate și puse să facă anumite lucruri. De exemplu, femeile pot fi puse să se prostitueze, copiii și bătrânii să cerșească.”

„traficul de persoane este o afacere ilegală în care persoane, de obicei femei și copii sunt racolați de așa-numiții desti pentru a aduce acestora bani din prostituție. cersit si uneori trafic de droguri”

Reversul acestei situații poate însemna considerarea traficului de persoane ca aparținând unei alte lumi ale cărei elemente pe care nu le întâlnim mediul obișnuit, sau mijlocele de recrutare sunt foarte bine cunoscute pentru a identifica un potențial pericol. Ceea ce s-a întâmplat cu o persoană traficată nu mi se poate întâmpla tocmai mie pentru că eu știu că trebuie să nu dau atenție anunțurilor din ziare în care se caută „fete frumoase pentru muncă în străinătate ca baby sitter” sau mă voi feri să discut cu bărbați prezentabili care au coborât dintr-o mașină scumpă și mi-au propus sa-i însoțesc. Accentuarea unor elemente comune prezente în traficul de persoane prin prezentarea unor studii de caz poate facilita asimilarea informației însă există riscul conturării unei reprezentări deformate și alterată de stereotipuri inutile sau chiar periculoase. Avem cazul reprezentării la copii despre traficant unde domină imaginea racolatorului cu semn distinctive, ușor de identificat. Acesta este fie o persoană aparținând unei etnii lesne de recunoscut, fie este marcat de semne fizice distinctive. Este interesant însă că unui asemenea profil i se suprapune, în unele cazuri, fără a crea disonanță, și imaginea persoanei îngrijite, respectabile, înzestrată cu persuasiune. Astfel, nu este respinsă total ideea că persoanele inteligente sau provenind din familii bune, cu stare materială stabilă sunt în afara riscului de a fi traficate. Pericolul este însă unul difuz și pentru a-l evita pare a fi necesară doar prudența în a identifica la timp celelalte elemente constitutive ale unei tentative de racolare.

Caseta 3. Reprezentări ale elevilor despre traficanți

„persoana care racolează este aparent drăguță, caldă, care inspiră încredere”

„indivizi cu un comportament ciudat, care arată normal dar care au probleme psihice”

„un bărbat mai în vârstă care spune că este reprezentant al unei agenții de modelling sau ceva asemănător”

„de obicei, persoanele care racolează sunt de etnie roma, cu o înfățișare mai dubioasă, uneori înfricoșătoare dar, în unele cazuri persoana care racolează poate avea o înfățișare plăcută, comună pentru a avea mai multă încredere”.

„un bărbat sau un grup de bărbați cu expresii ciudate și care inspiră frică.”

„Există două tipuri de traficanți. Primul tip ar fi al celui de om dubios, retras, care are o figură dură și pătrunzătoare, comportament deplasat, uneori chiar violent. Al doilea tip este cel al persoanei amabile, simpatice care se împrietenește foarte repede cu oricine reușind să convingă prin generozitate și blândețe.”

„sunt bărbați plini de cicatrice, cu o față de criminal, care ar putea atrage foarte ușor o persoană, să zicem femeie, naivă, credulă. Ar mai putea fi o persoană obișnuită care nu dă de bătuit”

Cercetarea IMAS confirmă că, în reprezentările populației, traficul de ființe umane este puternic asociat cu prostituția, mai ales în cazul populației din urban. Pentru grupul suprașantionat de persoane de sex feminin cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani diferențele sunt ne semnificative. La nivelul întregului eșantion, traficul înseamnă prostituție (27,5%), vânzarea de persoane (29,3%), exploatarea prin muncă (18,1%), vânzarea de copii (10,2%), trafic de organe (9,6%), răpire de persoane (8,8%), persoane obligate să se prostitueze (8,6%), sechestrarea de persoane (6,6%) abuz împotriva voinței personale (5,3%), cerșetorie – persoane obligate să cerșească (4,3%), tinere duse în străinătate pentru prostituție (4,3%), exploatarea copiilor (2%) și trecerea ilegală a frontierei (2,3%). Așadar în cazul a 40,4% dintre subiecți traficul este direct asociat cu prostituția. Mai trebuie menționat însă că ponderea acestora ar putea fi mai mare având în vedere faptul o parte semnificativă dintre răspunsuri se referă la secvențe intermediare ale traficului de persoane și numai o parte la activitatea principală la care este obligată victima traficului.

Profilul victimei

La nivelul publicului larg, reprezentările atribuite victimei sunt diferențiate de vârstă și gen. Fetele și femeile tinere dețin întâietatea în profilul victimei căreia îi sunt asociate, de cele mai multe ori, dorința de a trăi mai bine. De asemenea, acceptarea ofertei poate fi facilitată de situațiile în care lipsesc alternativele de a depăși o situație materială sau precară. Tânăra este, de obicei, naivă și are un aspect fizic plăcut. Cea mai frecvent activitate sugerată pentru tinere este prostituția. Mai trebuie menționat și faptul că, în unele situații, tinerele care au profilul victimei au capacitatea de a identifica pericolul și aleg cu bună știință oferta traficantului. Prezumția de nevinovăție este preponderent acordată victimelor răpitate sau constrânse cu forța fizică.

Caseta 4: Opinii ale elevilor despre victime ale traficului de persoane

„adolescentele, în general”
„de obicei, persoanele racolate sunt femeile și fetele tinere”
„victimele sunt fetele și femeile tinere, ușor de influențat, care vor să ducă o viață mai bună”
„victimele sunt, de obicei, femei care nu se pot apăra, care au mare nevoie de bani”
„fetele și femeile care vor să-și găsească un loc de muncă mai bun în străinătate”
„Persoanele credule, naive. În general, aceste persoane sunt minore, fete care speră să plece în străinătate și să ajungă cineva”.
„fetele vulnerabile sau prea îndrăznețe”
„de obicei, sunt femei ori adolescente, majoritatea ajungând prostituate din cauza unor anunțuri din ziare sau de pe internet în care li se promet slujbe bine plătite în străinătate”.
„femeile care au nevoie de o situație economică mai bună”
„victima este o persoană tânără, cu o situație materială proastă, de obicei fată”

O altă categorie importantă de victime sunt reprezentate de persoanele care au o redusă capacitate de a discerne și minime posibilități de a se apăra de traficant. Soarta atribuită acestui tip de victimă este, de cele mai multe ori, dramatică.

Caseta 5: Opinii ale elevilor despre victime ale traficului de persoane

„victimele sunt persoane naive, neinformate”
„adolescenții, în general, copiii”
„copiii mici racolați pentru cerșit sau pentru adopții ilegale”
„Copiii neajutorați și abandonați de părinți iresponsabili, bătrânii ajunși în stradă”
„persoane incapabile să se apere cum ar copiii, adolescenții sau chiar bătrânii”
„sunt deseori copiii cu vârste cuprinse între 5 și 12 ani și care sunt trimiși la cerșit. În general, victimele sunt vulnerabile și pot fi ușor manipulate”
„omul slab din fire care cedează”
„copiii răpiți, pierduți și care sunt puși să cerșească”
„victima este o persoană cu un grad de inteligență relativ scăzut, credulă și naivă”

Cea de a treia categorie, vag definită, extinde pericolul de a fi traficat către orice persoană care se confruntă, de obicei, cu dificultăți materiale fapt care o face vulnerabilă oricărei propuneri pentru o viață mai bună.

Caseta 6: Opinii ale elevilor despre victime ale traficului de persoane

„Orice om, de orice vârstă sau sex. De obicei, oameni aflați în dificultate”
„sunt persoane sărace sau fără familie și care caută sprijinul în orice persoane”
„victimă poate fi oricine ușor de convins”
„persoane cu dificultăți financiare”
„orice persoană cu probleme financiare”

Și la nivelul reprezentanților instituționali au fost întâlnite reprezentări despre victimă slab conturate sau contaminate de elemente stereotipe. În cazul acestora, reprezentarea este cu atât mai nuanțată cu cât atribuțiile sunt mai clar stabilite prin lege și există un grad înalt de implicare în proiecte destinate victimelor sau potențialelor victime ale traficului de persoane. Spre exemplu, reprezentanții poliției, magistrații sau personalul centrelor regionale ANITP dovedesc acuratețe în diagnoza fenomenului și implicit a categoriilor la risc sau a victimelor. La polul opus se află reprezentanților din instituțiile care au un rol marginal sau cu atribuții insuficient clarificate la nivelul rețelei inter-instituționale.

Zone de risc și grupuri sociale vulnerabile

Identificarea unor zone de risc sau conturarea unui profil al potențialei victime pare a fi un demers cu finalitate tentantă. Noi vom considera însă secțiunea de față, mai degrabă, un exercițiu, încercând pe cât posibil să evităm șabloanele sau cauzalități izolate de context. Sărăcia sau proveniența dintr-o familie dezorganizată sunt cei mai menționați factori de risc pentru traficul de persoane însă nu pot explica satisfăcător riscul de trafic. Cine este persoana aflată în risc pentru a fi traficată? Care sunt categoriile sociale cele mai vulnerabile? Există factori care pot crește riscul de trafic? Sunt întrebări la

care vom încerca unele răspunsuri fără a avea pretenția că vom obține modele explicative, fie și numai pentru zonele studiate.

Prudența noastră este determinată tocmai de evoluția fenomenului traficului de persoane și a schimbărilor intervenite în ultima perioadă, mai cu seamă după modificarea rutelor principale de migrație, a preferințelor pentru țara de destinație sau relaxarea condițiilor de acces în spațiul Schengen.

Traficul nu mai înseamnă de multă vreme, așa cum publicul larg încă îl percepe, doar răpirea, sechestrarea sau torturarea unei persoane pentru a o determina să se implice în activități ca prostituția sau cerșitul. Metodele de exploatare sunt acum mai puțin violente, cazurile de persoane traficate care au suferit tratamente dure fiind mai reduse. Elementul esențial al noțiunii de trafic este vicierea consimțământului persoanei traficate. „*Victima de acum care se întâlnește cu polițistul și cu procurorul este foarte diferită de victima de acum trei-patru ani*” (magistrat).

Analiza cazurilor aflate în evidențele centrelor regionale ale ANITP arată că profilul victimei depinde în mare măsură de tipul de activitate la care este supusă de rețelele de trafic. În cazul exploatarei prin muncă, cele mai multe victime au un nivel redus de educație, acces redus la informație și provin, de regulă, din mediul rural. Povestea de succes a unei cunoștințe sau a unui vecin influențează în mare măsură decizia de pleca la muncă în străinătate. Plecarea are loc în condițiile în care informarea privind drepturile, legislația, condițiile de muncă și de trai este ignorată. La exploatarea sexuală, victimele sunt, de regulă, tinere de 14 – 18 până la 25 ani. Mare parte a victimelor au fost recrutate în perioada majoratului pentru că în ultima vreme recrutarea minorilor este mai dur sancționată de lege. Adaptarea la legislație de către traficanți a însemnat și orientarea către persoane de peste 18 ani pentru a evita problemele legate de lege. Victimele sunt, de regulă, recrutate în discotecii sau baruri sau la școală, prin intermediul colegilor de școală. Recrutatorul știe dacă victima are probleme cu familia sau dacă are probleme financiare și exploatează aceste puncte slabe ale potențialei victime cu scopul de a asigura succesul recrutării. În cele mai multe cazuri motivația este dată de posibilitatea de câștiga mulți bani într-o perioadă scurtă de timp. Dacă adăugăm și problemele financiare și gradul scăzut de informare, profilul victimei este conturat.

Cea mai frecventă modalitate de recrutare este promisiunea unui loc de muncă în afara țării. Traficanții asigură documentele de călătorie, plătesc taxele, transportul și facilitează trecerea punctelor de frontieră. Victima ajunge la destinație fără documente, lipsită de orice posibilitate de a comunica. De cele mai multe ori, i se comunică de intervenția unor schimbări de ultim moment și de faptul că locul de muncă promis nu mai este disponibil. Se creează o situație de criză pentru a pune victima sub presiunea necesară acceptării altor variante ca soluții temporare.

Caseta 7: Studiu de caz, trafic de persoane în scopul exploatării sexuale

F.D., minoră, din Ialomița, a fost abordată de un cunoscut pentru a i se facilita găsirea unui loc de muncă în străinătate. Este ajutată să ajungă la Târgoviște de unde se îmbarcă într-un autocar cu destinația Spania. Pe drum este abordată de un cuplu care se oferă să o ajute. Aceștia îi oferă sumele de bani necesare pentru a trece granița și o asistă pentru îndeplinirea formalităților la graniță. Ajunsă la destinație, într-un oraș din Spania, este preluată de două persoane, o tânără de cetățenie română împreună cu un bărbat de cetățenie spaniolă pentru a o duce către locul de muncă. Abia aici minora realizează că nu va lucra într-o patiserie, așa cum i se promisese în țară ci într-un club. Persoanele care au preluat-o la sosire i-au spus că aici va întreține relații sexuale cu clienții clubului. FD semnează un angajament în care își asumă responsabilitatea pentru modul de abordare a clienților. Minora afirmă că a semnat de teamă. Încă din prima seară FD este obligată să întrețină relații sexuale cu clienții. Sumele încasate de FD erau, în medie, 800 – 1000 EURO pe zi din care o mică parte îi reveneau ca onorariu restul fiind reținut de proprietarii stabilimentului. Cercetările în acest caz încep abia după ce mama depune o plângere la poliție pentru că fiica sa a dispărut de acasă. În prezent cazul FD se află în faza de cercetare penală.

În cele patru zone studiate, nu există diferențe majore cu privire la distribuția victimelor în funcție de gen, vârstă sau a tipului de familie din care provine. Pentru Constanța însă trebuie menționat, spre deosebire de celelalte trei zone, persoanele cu handicap și minorii reprezintă o categorie semnificativă numeric în totalul victimelor. De regulă, aceștia sunt racolați pentru cerșit iar traficanții provin din rândul membrilor familiei sau apropiaților ceea ce face foarte dificilă identificarea atât a victimelor cât și a traficanților. În cazul traficului de persoane în scopul exploatării sexuale, o caracteristică menționată la majoritatea victimelor este proveniența din familii dezorganizate.

În Iași, zonele de risc, în opinia reprezentanților instituționali sunt zonele rurale sărace, lipsite de oportunități economice dar zonele marginale din urban, cartierele periferice unde tinerii nu au alte alternative.

Pentru Constanța zonele de risc sunt reprezentate de același rural sărac căruia i se adaugă orașele mici: Cernavodă, Năvodari, Negru Vodă, Ostrov.

București este zona unde practic nu a putut fi identificată o zonă sensibilă. Riscul traficului de persoane este difuz iar București este perceput mai degrabă ca o zonă de tranzit pentru persoane care provin din alte zone ale țării și sunt aici racolate pentru a fi traficate fie intern fie extern.

Ialomița este județul de unde datele trebuie analizate cu prudență. Deși incidența cazurilor de trafic este cu mult mai scăzută decât în celelalte zone, numărul de persoane traficate trebuie raportat la numărul total de persoane care migrează. Migrația este clar mai prezentă în Iași sau Constanța și are cote mai reduse în Ialomița datorită oportunităților existente pe plan local. Specificul zonei permite desfășurarea de activități profitabile în agricultură iar apropierea de București facilitează recrutarea de forță de muncă de pe plan local fiind oferite condiții de navetă de către firmele interesate. Astfel, factorii de risc menționați în celelalte zone (sărăcie, lipsa oportunităților pe piața muncii) sunt în scădere. Conform reprezentanților AJOFM, rata șomajului nu este problematică pentru județul Ialomița ci faptul că majoritatea persoanele aflate acum în șomaj au șanse reduse de se reintegra pe piața muncii: persoane cu vârste cuprinse între 40 și 45 ani, fără educație, din mediul rural (foștii navetiști). O parte sunt beneficiari ai legii 416/2001 și au șanse minime de reintegrare pe piața muncii. Această categorie este mai puțin expusă traficului, mai cu seamă celui extern, datorită gradului de interes redus pentru

munca în afara țării. Există însă și zone ale județului considerate a fi vulnerabile și cel mai des menționate sunt comunitățile formate de foștii muncitori și lucrători ai IAS-urilor din județe. Adesea, situate la marginea comunelor, grupurile de blocuri aparținând fostelor IAS-uri formează comunități distincte, segregate de populația așezărilor de care aparțin. Sunt zone în care suprafețe întinse de teren au fost recuperate pentru agricultură exploatate de fostele IAS-uri. Desființarea acestora a lăsat în urmă comunități întregi fără resurse, cei mai afectați fiind muncitorii veniți din alte zone și care locuiesc în blocurile special construite. Aici condițiile de locuit sunt precare, familiile fiind lipsite de cele mai elementare utilități. De asemenea, șansele acestora de a atinge un nivel de trai decent sunt aproape nule. Lipsesc oportunitățile economice, rata șomajului în localitățile respective atinge cotele cele mai înalte iar autoritățile locale au reușit până în prezent doar acțiuni punctuale cu caracter mai degrabă paleativ. Cinci localități, dintre care în două există astfel de comunități, Burdușani și Făcăieni cărora li se mai adaugă Fetești, Vlădeni și Stelnicu sunt considerate a fi zone cu riscul cel mai ridicat atât prin prisma faptului că de aici provine cea mai mare parte a victimelor cât și pentru riscurile asociate mișcărilor migratorii în creștere. Copiii în abandon temporar, lăsați acasă de părinții plecați la muncă în străinătate vor reprezenta un risc major în perioada următoare: „*Noi stăm pe o bombă și nu vrem să știm*” (reprezentant local). O altă categorie la risc este reprezentată de unii copii din familiile de romi, în special din Fetești și Burdușani, pentru care există suspiciunea de trafic.

Este evident că riscul de trafic extern de persoane se asociază cu migrația. În acest context, deschiderea granițelor și eliminarea condițiilor restrictive pentru accesul în țările europene înseamnă o creștere a numărului de persoane care vor dori un loc de muncă în străinătate. Un studiu publicat la sfârșitul anului 2006³ arată că 11% dintre românii cu vârste între 18 și 59 ani doresc să plece la lucru în străinătate în următorul an. Dacă la cei de peste 40 de ani intenția de plecare este ne semnificativă, în cazul grupei de vârstă 18-29 ani, 18% dintre tineri și-au manifestat intenția de a lucra în afara țării. Interesante sunt însă datele la nivel regional. Dacă în secțiunea anterioară menționam, cel puțin pentru județul Iași, ruralul sărac printre zonele de risc pentru traficul de persoane, datele cercetării arată că în ruralul din Moldova intenția de a pleca la lucru în străinătate este de 17% comparativ 12% pentru urban. De asemenea, datele indică o pondere mai ridicată a intenției de migrare, în perioada următoare, pentru persoanele cu grad mai scăzut de educație și fără resurse acumulate pentru plecare. Riscul de a fi trafic este deci mai ridicat în cazul acestor categorii.

Copiii din familiile din care cel puțin unul dintre părinți este plecat în străinătate sunt o categorie menționată de reprezentanții instituționali ca fiind una de risc. Însă, în toate cele patru zone nici un caz de trafic din rândul acestor copii nu a fost semnalat de reprezentanții instituționali. Riscul semnalat rezidă din faptul că alterarea relațiilor familiale sau efectele la nivel psiho-afectiv suferite de copil pot genera decizia de a accepta o eventuală ofertă care se înscrie în zona încercărilor de racolare. Nu excludem apariția unor astfel de cazuri apreciem că plecarea a unui părinte sau a ambilor se poate constitui în factori de risc pentru traficul de persoane. Plecarea la muncă în străinătate trebuie real condiționată de identificarea unor alternative pentru protecția și îngrijirea copiilor lăsați acasă. În

---

³ “Locuirea temporară în străinătate. Datele la care vom face referire au fost culese prin sondaj la nivel național, pe un eșantion de 1400 de persoane.

Ialomița există un sinoptic realizat împreună cu IȘJ cu copiii care au părinții plecați la muncă în străinătate și se încearcă identificarea timpurie a cazurilor de risc, inclusiv de trafic.

Tinerii care părăsesc centrele de plasament la împlinirea vârstei de 18 ani. Măsurile de protecție disponibile acestei categorii nu pot recupera deficitele acumulate în perioada de instituționalizare. Tinerii părăsesc instituțiile nepregătiți pentru o viață independentă și cu un slab simț al deciziei pentru propriul destin.

Adolescenții din grupurile școlare / școlile de artă și meserii – întrunesc cea mai mare parte a factorilor de risc menționați în discuțiile cu reprezentanții instituționali. Cei mai mulți elevi provin din familii cu posibilități materiale reduse și grad de educație scăzut. Perspectivele reușitei în viață ale acestor elevi sunt minime iar intenția de a migra pentru muncă este un element frecvent întâlnit. În Iași au fost identificate câteva cazuri izolate de elevi care au fost traficați însă nu în timpul școlii ci după o perioadă de la abandonul cursurilor școlare. În Ialomița au fost semnalate cazuri de eleve racolate pentru prostituție însă nu au fost traficate extern.

Tinerele din ruralul sărac – au fost menționate ca grup de risc pentru Iași, Constanța și Ialomița. „*Cum se ridică o fată mai frumoasă, este racolată*”, declară un reprezentant al inspectoratului de poliție. În cazul acestor tinere, vulnerabilitatea este dată de intenția de migrație pentru muncă asociată cu lipsa resurselor sau a capitalului necesar. Plecarea la muncă în străinătate este acceptată fără evaluarea riscului de a fi traficat sau în condiții de incertitudine cu privire la aranjamentele necesare în țara de destinație (cazare, loc de muncă). Zonele rurale cele mai sensibile sunt cele în care nu există un istoric al migrației pentru muncă. Tinerele știu că munca în străinătate este o alternativă pentru aspirațiile lor însă nu au acces direct la modele de succes din comunitate. De asemenea, lipsa relațiilor de suport caracteristice zonelor cu migrație masivă, se constituie în factor de risc. Astfel de rețele de suport create între cunoștințe, rude care se află în țara de destinație sau care au experiența migrației pot reduce riscul traficării.

Persoanele cu handicap – au fost menționate ca fiind categorie de risc numai pentru județul Constanța. Riscul de a fi traficat este crescut pentru această categorie principala cauză fiind dată de faptul că protecția acestora este precară. Sunt însă greu de identificat ca fiind victime având în vedere faptul că, de regulă, sunt traficate de membri ai familiei sau de apropiați care le asigură îngrijirea.

Sistemul de protecție a victimelor traficului de persoane

Legea 678/2001 împarte în mod generos o serie de atribuții unor instituții publice, rolul acestora fiind de a acorda protecție victimelor, de a susține activități de prevenție și informare privind traficul de persoane și de a sancționa infracțiunile constatate.

În secțiunea de față nu vom insista asupra descrierii atribuțiilor așa cum sunt formulate în lege, ci ne vom concentra asupra modului în care acestea sunt aplicate și asupra disfuncțiilor care apar la nivelul relațiilor instituționale în zonele studiate.

Coordonarea sistemului

Secțiunea de față este dedicată cadrului instituțional din domeniul traficului de persoane, cu accent pe particularitățile zonelor studiate. Abordarea va insista asupra atribuțiilor prevăzute de lege în raport cu rolurile asumate în mod real.

La nivel central, ANITP⁴ este instituția investită cu atribuții de coordonare, evaluare și monitorizare a politicilor în domeniul traficului de persoane. În teritoriu, ANITP este reprezentată de 15 centre regionale în județele în care funcționează Curți de Apel, dintre care doar șapte erau funcționale la data realizării studiului.

Una din cele mai importante atribuții ale centrului se referă la diagnoza și monitorizarea fenomenului și a activității instituțiilor care au atribuții în domeniul traficului de persoane. ANITP a constituit în acest sens o bază de date având ca surse IGPR-DGCCO, IGPF, MP, MJ. Datele privind victimele sunt centralizate de ANITP de la centrele regionale. Centrele regionale colectează informațiile despre fiecare victimă prin completarea unei fișe de evidență. De asemenea, centrele regionale realizează și o primă diagnoză de caz. Informarea privind drepturile pe care le are victima este realizată de poliție sau procuror. Dacă victima dorește protejarea identității, centrul regional nu mai are acces la datele victimei, aceasta fiind înregistrată în baza de date a centrului doar ca un caz statistic fără nici un fel de date personale. Dacă victima refuză drepturile, va semna o declarație pe proprie răspundere în care își asumă decizia în condițiile în care a luat la cunoștință drepturile pe care le are. Această declarație este solicitată pentru că, înainte de ianuarie 2006 erau comunicate multe cazuri dar numai o parte doreau asistență. Cazurile în care se solicită asistență sunt evaluate și, în funcție de gradul de risc, se iau măsurile de protecție și suport necesare. În perioada în care victima beneficiază de suport, cazul este monitorizat / coordonat de centrul regional. Așadar, centrele regionale își asumă și rolul de manager de caz. Însă, pentru județele care aparțin de centrele regionale din altă zonă, problema coordonării și a monitorizării este lăsată la voia întâmplării nefiind posibilă intervenția permanentă a angajaților de la centrul regional respectiv. Este și cazul Ialomiței care aparține de centrul regional București.

Situația trebuie însă analizată într-un context mai larg. Centrele regionale au fost înființate începând cu septembrie 2006 iar în perioada de timp scursă până la momentul evaluării noile structuri se aflau încă în etapa de cristalizare. Echipele de lucru din centrele vizitate (Iași și Constanța) erau încă incomplete iar atribuțiilor curente li se adaugă în această etapă inițială și activități de creare a rețelei instituționale din domeniul traficului și dezvoltarea parteneriatelor (nu doar la nivel formal) cu instituțiile publice și cele private. Astfel, dacă în județele în care centrele regionale au început să funcționeze, activitatea acestora a început să fie cunoscută și pozitiv apreciată în celelalte județe există riscul ca la nivelul instituțiilor care au atribuții în domeniu să se resimtă lipsa de coordonare. Este și cazul Ialomiței unde rolul de coordonator pentru victimele adulte a fost preluat de Serviciul de Probațiune, pentru minori managementul de caz fiind asigurat de DJASPC.

---

⁴ Actul normativ care reglementează activitatea acesteia este HG nr. 1584/2005 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Prevenire a Traficului de Persoane și Monitorizare a Asistenței Acordate Victimelor Traficului de Persoane, modificată și completată de HG nr. 1083/2006

Furnizarea de servicii

Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă

Este desemnată cu un rol esențial în etapa de reintegrare a victimelor sau persoanelor cu risc ridicat de a fi traficate. Principala modalitate de suport este acordarea de prioritate pentru angajare victimelor traficului de persoane la identificarea unui loc de muncă și asigurarea participării la cursuri de recalificare. Cursurile sunt organizate pentru meseriile cerute pe piața muncii. De regulă, se pleacă de la cererile formulate de șomeri iar cursurile sunt oferite gratuit. Condiția obligatorie necesară participării la curs este înscrierea în baza de date a AJOFM ca șomer. Conform legii 76 / 2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă, șomerul este persoana aflată în căutarea unui loc de muncă, de la vârsta de 16 ani până la îndeplinirea condițiilor de pensionare, starea de sănătate și capacitățile fizice și psihice o fac aptă pentru prestarea unei munci, nu are loc de muncă, nu realizează venituri, este disponibilă să înceapă munca imediat și este înregistrată la AJOFM.

Există două tipuri de cursuri furnizate de AJOFM:

- Organizate în parteneriat cu agenții economici care oferă la absolvire și posibilitatea angajării cursanților
- Pentru meserii care au cerere pe piața muncii (ex. operator calculator)

La Iași, AJOFM, deși nu există servicii acordate într-o manieră specifică victimelor traficului de persoane, acestea pot beneficia, în cazul în care se adresează instituției, de serviciile disponibile oferite în condițiile legii, lege care stabilește ce anume se oferă dar nu cum. Participarea la cursuri de recalificare este reglementată și de alte acte normative (ex.: Legea 76 / 2002 sau legea 116 / 2002 privind combaterea și prevenirea marginalizării sociale) însă, în cazul victimelor, AJOFM nu are mecanismele necesare pentru a acorda suport adecvat. De regulă, acestea se află într-o situație de criză fiind necesare intervenție și suport imediate, însă AJOFM nu poate asigura participarea la curs decât în condițiile în care se înscriu suficienți participanți. De cele mai multe ori, asta înseamnă o perioadă de așteptare de 2-3 luni sau mai mare. Este de altfel principala nemulțumire a furnizorilor de servicii sociale pentru victime, adesea fiind necesară achiziționarea de servicii de la furnizori privați de formare care au posibilitatea de a organiza cu începere imediată, contra cost, cursuri și pentru grupuri mai mici de participanți.

La Ialomița, nu au fost înregistrate cereri de la victime ale traficului sau solicitări din partea altor instituții care acordă asistență și protecție victimelor. De altfel, la nivelul AJOFM nu erau cunoscute prevederile legii 678/2001.

Sistemul public de servicii medicale

Multe victime se confruntă cu probleme de sănătate însă în sistemul public de servicii accesul victimei poate fi blocat fie din cauza faptului că există probleme structurale ale sistemului (serviciile sunt limitate lunar în funcție de banii alocați) sau nu sunt clare procedurile de acces ale unei victime care nu are asigurare medicală. Problema este comună celor patru zone studiate iar alternativele

constau în înțelegerile la nivel personal între responsabilii din instituțiile care asigură managementul de caz / referirea victimei și medici sau cumpărarea de servicii medicale. Numai victimele minore beneficiază de servicii gratuite în virtutea prevederilor legale. Pentru victimele adulte, nu au fost operate modificările legislative astfel încât acestea să fie conforme cu legea specială de protecție și să ofere medicilor mecanismele necesare pentru decontul serviciilor prestate. Legislația conține o serie de formulări ambigue sau este incompletă astfel încât o serie de măsuri în favoarea victimei nu pot fi aplicate. Spre exemplu, pentru a beneficia de servicii medicale, o victimă are nevoie de un document care să ateste situația în care se află, document care trebuie, conform legii, să fie eliberat de MAI însă nu este specificată clar structura vizată. Astfel, de cele mai multe ori, este necesar ca servicii medicale să fie plătite. În Iași există furnizori și relații instituționale mature și funcționale care pot facilita accesul la servicii.

Inspectoratele școlare

Conform legii 678/ 2001, inspectoratele școlare au ca principală atribuție reintegrarea elevilor victime ale traficului de persoane în sistemul educațional, în funcție de specificul traumei suferite. La nici unul din inspectorate din zonele vizitate, nu au fost înregistrați elevi cărora să li se acorde astfel de servicii. Doar în cazul IȘJ Iași a fost primită o solicitare din partea unui furnizor privat de servicii (ICS Butea) pentru un parteneriat într-un proiect de reintegrare a minorilor neînsoțiți returnați din alte state. Propunerea se afla, la data realizării studiului, încă în stadiu de intenție.

Activitățile derulate în școli, sub coordonarea inspectoratelor școlare au fost orientate către informare. Unul proiectele implementate de IȘJ Iași, derulat cu suportul OIM care a asigurat finanțarea și suportul informațional, în perioada 2002-2003 a avut două componente:

- Activități derulate pentru cadrele didactice
- Activități cu copiii, în cadrul orelor de dirigiență

La nivelul cadrelor didactice impactul este apreciat ca fiind foarte bun, în special pentru cadrele didactice din mediul rural. De asemenea, IȘJ Iași a mai fost implicat în proiecte de asistență psihopedagogică cu centrul regional al Agenției Împotriva Traficului de Persoane, Asociația Alternative și alte instituții / organizații.

La Ialomița, IȘJ nu a implementat nici un proiect de informare sau prevenire însă a fost contactat de Agenția împotriva traficului de persoane pentru derularea unui proiect în parteneriat. La data vizitei la IȘJ încă nu a fost primită nici o propunere concretă în acest sens.

Direcția Județeană de Asistență Socială

Are un rol central în cadrul componentei de asistare și protecție a victimelor. La Iași există atât un centru pentru găzduirea și protecția adulților victime ale traficului de persoane cât și un centru de tranzit pentru protecția minorilor neînsoțiți. Centrul destinat persoanelor adulte are o capacitate de 30 locuri, este deservit de 8 angajați (trei asistenți sociali, doi psihologi, un instructor educator, un îngrijitor și un medic și oferă servicii complexe victimelor (asistență medicală, asistență juridică,

asistență psihologică, servicii de reintegrare). Centru de tranzit pentru minori neînsoțiți are 6 angajați (un asistent social, un psiholog, doi educatori, doi supraveghetori) și funcționează în aceeași incintă cu centrul pentru protecția persoanelor traficate adulte. Rolul acestui serviciu este de a asigura un mediu securizant minorilor identificați ca neînsoțiți în alte state și returnați în România. La nivelul direcției nu se face distincția între copiii traficați din rândul celor neînsoțiți decât din perspectiva serviciilor care trebuie oferite copiilor.

Conform reprezentantului DJASPC, în 2004, la nivelul instituțiilor locale, problema traficului de persoane a fost percepută ca una de amploare, în creștere. Astfel s-a luat decizia înființării centrului pentru victime adulte ale traficului de persoane și, câteva luni mai târziu, a centrului pentru minori neînsoțiți. Ambele centre au fost proiectate cu o capacitate suficient de mare pentru a asigura protecția adecvată numărului estimat de beneficiari însă cererea de servicii a fost mult sub așteptările DJASPC. La centrul pentru persoane adulte, de la inaugurare, au fost înregistrați numai 9 beneficiari (femei) iar la data vizitei (februarie 2007) centrul nu mai avea beneficiari de aproximativ două luni. Aceiași situație caracterizează și centrul de tranzit pentru minori. În aceste condiții, specialiștii centrelor sunt transferați în perioadele de activitate redusă către alte departamente ale instituției, problemă care a mai fost semnalată într-un raport anterior:

„există riscul ca funcționalitatea acestora să devină nulă având în vedere că profesioniștii implicați în activitatea acestor centre primesc atribuții în alte departamente ale direcției. Astfel, aceste centre vor exista doar ca spații și numai pe hârtie fiind irațională și costisitoare menținerea unei echipe de specialiști fără un minim de activitate.” (Daniel Arpinte, Protecția minorilor cetățeni români neînsoțiți aflați în alte state, raport de cercetare, 2005)

În perioada următoare, DJASPC Iași va implementa un proiect de cooperare transfrontalieră, în parteneriat cu instituții din Republica Moldova (raionul Bălți) și care va pune accent pe informare, organizare de seminarii pentru specialiști și decidenți, publicarea și diseminarea de materiale informative. Proiectul este finanțat, pentru partea română, de Ministerul Integrării Europene.

La Constanța, DJASPC are un compartiment pentru trafic de persoane înființat în iunie 2006, responsabil de activitatea acestuia fiind un sigur angajat care are și alte atribuții. La nivelul direcției, nu au fost înregistrate cazuri de trafic de persoane. În 2006 au asistat o persoană potențial victimă însă cercetările au arătat că nu a fost traficată. Lipsa centrului este justificată de concluziile unei diagnoze sociale (2003), care arăta că nu se impune realizarea unei asemenea forme de protecție pentru victime ale traficului. De altfel, nu au existat nici solicitări din partea instituțiilor care au atribuții: *„Atâta vreme cât ei nu se sesizează, noi nu știm câte [victime] sunt”* (reprezentant servicii sociale). Și la nivelul furnizorilor privați serviciile specializate pentru victime ale traficului sunt inexistente. În opinia magistraților, lipsa unui centru specializat pentru protecția victimelor obligă la identificarea unei alternative într-un centru din altă zonă fapt ce poate îngreuna procesul. Cel mai frecvent, s-a apelat la centrul din București, cu sprijinul OIM.

Ca și în Constanța, DJASPC Ialomița nu are servicii specializate pentru victime însă județul depinde și de centrul regional din București. Astfel, lipsei de servicii i se adaugă și lipsa de coordonare în ceea ce privește politicile de intervenție locală în domeniul traficului. Pentru victimele adulte, de

cele mai multe ori, intervine Serviciul de Probațiune care oferă asistență juridică și psihologică. Pentru alte tipuri de servicii victimele sunt referite altor furnizori de servicii sau către OIM. DJASPC Ialomița intervine în mod direct pentru minorii aflați în dificultate, inclusiv pentru cei asupra cărora există suspiciunea că au fost traficați. În cazul în care este necesară găzduirea temporară a minorului, există un centru care oferă astfel de servicii până la instituirea unei măsuri de protecție. În complexul de servicii comunitare (proiect finanțat de Banca Mondială) se oferă consiliere psihologică și juridică, iar pentru minorii care necesită scoaterea din mediul de risc se oferă și protecție în instituții rezidențiale sau în mediul familial. Abordarea este comună cu alte situații de risc și dificultate. În 2006 centrul a avut 43 de beneficiari, inclusiv copii ai străzii, copii exploatați prin muncă sau minori neînsoțiți returnați din alte state. De altfel, la nivelul direcției, reprezentanții instituției estimează că înființarea unui serviciu specializat pentru minori nu se justifică având în vedere numărul redus de beneficiari înregistrați. În opinia unui ales local, la nivelul județului există o bună infrastructură a serviciilor sociale, la standarde înalte.

Lipsa centrului specializat în care se poate acorda protecție victimelor a fost tema de discuție predilectă cu reprezentanții instituționali din Constanța și Ialomița. Perceput doar ca un spațiu de cazare și evaluat din punct de vedere al eficienței doar raportând numărul de beneficiari la bugetul total alocat acestui serviciu, se justifică punctul de vedere al specialiștilor care susțin că înființarea acestuia nu este necesară. Însă existența unui centru trebuie văzută într-un context mai larg. Spre exemplu, în unele cazuri, nu poate fi oferită protecție adecvată victimei supusă presiunii din partea rețelelor de trafic. În cazul în care este imperativă protecția victimei într-un centru specializat, se practică soluția transferului acesteia la centre din alte zone. În cazul județelor Constanța și Ialomița, se apelează, cu suportul OIM, la centrele din București sau Ploiești. Dezavantajul unei astfel de alternative este dat de afectarea planului de reintegrare și ale demersurilor juridice în care este implicată victima. De asemenea, pot exista cazuri în care intervenția presupune un plan complex de servicii care nu pot fi oferite ambulatoriu sau, pur și simplu, lipsesc din localitatea în care își are domiciliul victima.

Serviciile Publice de Asistență Socială de la nivelul consiliilor locale

Rolul atribuit acestora de legea 678 este mai degrabă marginal deși ar trebui să fie esențial la toate nivelele politicilor în domeniul traficului de persoane, de la prevenție până la reintegrare și monitorizare post-intervenție. Însă, dincolo de prevederile legii speciale, trebuie să menționăm, chiar cu riscul redundanței, la nivel local serviciile de asistență socială se află încă în stadiu incipient. Conform bazei de date ICCV (2004) la nivelul a 2727 localități (90,8% din totalul localităților din România), numărul total al autorităților locale care au dezvoltat servicii de asistență socială este de 275 din care 139 în urban (50,4% din totalul orașelor) și 136 în rural (5,5% din comune). În mediul urban aproape 25% din totalul programelor sunt de tip rezidențial iar 19% sunt cantine sociale și funcționează de dinainte de 1989. În mediul rural sunt 7957 angajați care au atribuții de asistență socială (inclusiv gestionarea de beneficii non-contributorii) din care 875 îndeplinesc și alte atribuții decât cele de asistență socială. De asemenea, 7,9% (194) din consilii locale nu au nici un angajat, 76,3% consilii locale au un singur angajat, 10,3% au doi angajați și 1,9% au 3 angajați. În cazul a 3,6% consilii locale

numărul de angajați cu atribuții de asistență socială este mai mare de 4. Numai **112** angajați ai consiliilor locale din rural sunt asistenți sociali cu studii superioare în majoritatea în instituții rezidențiale pentru vârstnici sau pentru persoane cu handicap (**59**) sau au atribuții exclusive în gestionarea beneficiilor necontributorii (**45**). Numai **8** asistenți sociali lucrează în servicii de asistență socială altele decât cele rezidențiale. (conform ICCV, 2004).

În contextul datelor de mai sus, Iași este județul cu cel mai înalt grad de profesionalizare a serviciilor la nivelul autorităților locale. Însă conform reprezentanților centrului regional ANITP, lipsa serviciilor la nivel local condiționează un tip de abordare costisitoare sau slab eficientă. Însă cazul în care o victimă care nu are domiciliul în oraș și nu acceptă găzduirea dar are nevoie de servicii, centrul regional trebuie să identifice furnizorii în zona de rezidență a victimei. În Iași, există DJASPC sau ONG-uri și privați care pot oferi o parte din aceste servicii însă în celelalte județe deservite de centrul regional, accesul la servicii pentru victime ale traficului poate fi critic. La nivel local, dacă există un ONG cu servicii pentru victime, mai ales dacă face parte din rețeaua OIM și are finanțare pentru aceste servicii, poate fi facilitat accesul pentru victime la instituțiile și servicii publice. În caz contrar, accesul la servicii este dificil și supus riscului de a fi refuzat din cauza ambiguității legislației de protecție a victimelor. În lipsa unor norme clare de aplicare, unei victime i se poate acorda sau nu ajutorul de care are nevoie. Spre exemplu, un tip de intervenție elementară (medierea relațiilor cu instituțiile pentru obținerea actelor de identitate) care ar trebui să fie realizat la nivel local este preluat de centrul regional. Dacă victima are nevoie de asistență socială specializată, de cele mai multe ori este necesară identificarea unui furnizor din altă zonă. Însă, nu doar lipsa de profesioniști sau de servicii la nivel local pare a fi problema critică. Sunt situații în care se poate decide acordarea de suport unei victime fără să fie necesară licența în asistență socială scopul urmărit fiind acela de a acorda o șansă efortului de reintegrare. Însă, abordarea de tip strategic lipsește uneori cu desăvârșire preferându-se amânarea unei soluții în speranța că problema dispare. Cazul unei victime din județul Constanța este elocvent în acest sens. La recomandarea procurorului, primarul ia cunoștință de cererea familiei unei victime pentru a acorda un teren de 150 mp pentru construcția unei locuințe. La data solicitării familia locuia într-un adăpost improvizat fără acces la utilități și în condiții dificile. Primăria nu a putut aproba cererea motivând lipsa terenului disponibil pentru familie. În acest caz, lipsa intervenției va menține situația de risc pentru victimă și familia acesteia.

Dirrecția de Investigare a Infracrițiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism

Deși este improprie menționarea DIICOT în rândul instituțiilor care oferă servicii victimelor traficului, noi apreciem rolul acesteia ca esențial în sistemul de protecție. Argumentele sunt date de prevederile legale (Legea 211/2004) care stabilesc obligația procurorilor de a informa victima cu privire la:

- instituțiile care acordă servicii specializate sau orice altă formă de asistență
- organul de urmărire penală la care pot face plângere
- dreptul la asistență juridică

- drepturile procesuale la care are dreptul partea vătămată
- dreptul de a beneficia de protecția identității
- condițiile și procedurile necesare pentru obținerea compensațiilor financiare.

Din setul de atribuții, două aspecte interesează în mod deosebit: DIICOT referă victimele către furnizorii de servicii și informează victima cu privire la dreptul la asistență juridică. Rolul DIICOT de a informa victima cu privire la furnizorii de servicii este esențial și poate marca decizia victimei de a solicita sau nu suport. Când privește dreptul la asistență juridică, aceasta se acordă la cerere și este gratuită, conform textului legii. În cazul în care victima solicită acest drept, i se oferă din oficiu un avocat care se poate schimba la fiecare înfățișare ceea ce poate crea dificultăți în relația directă cu victima. Se poate întâmpla însă ca victima să refuze asistența juridică. Fie nu se consideră victimă, fie dorește să încheie cât mai rapid procesul de cercetare penală. Unele persoane refuză înregistrarea ca victime ale traficului pentru că nu doresc să apară ca parte vătămată în proces. De cele mai multe ori, victimele se decid în faza în care le este solicitat acceptul pentru a depune sau nu mărturie în proces. Victima are dreptul la asistență juridică conform legii însă dacă aceasta refuză avocatul din oficiu și, implicit, colaborarea cu instituțiile de cercetare penală, judecătorul poate invoca dreptul victimei la apărare și poate anula declarațiile victimei. În opinia unor magistrați, acest drept este unul similar celui la vot. O persoană dacă are dreptul la vot nu poate fi sancționată sau suporta consecințe dacă nu votează. Soluția recomandată de experți este aceea a încheierii de contracte cu un corp stabil de avocați astfel încât reprezentarea victimei să fie cât mai eficientă posibil. Pe de altă parte, menținerea unui număr redus de colaboratori ar permite păstrarea expertizei și dezvoltarea abilităților specifice în lucrul cu victimele.

Serviciul de probațiune

Are ca principală atribuție oferirea de servicii de consiliere victimelor infracțiunilor, inclusiv victimelor traficului de persoane. Serviciile de consiliere se acordă la cerere, însă reprezentanții ai ONG-urilor au semnalat că este posibilă suprapunerea cu alți furnizori de servicii. Consilierea victimei nu este un scop în sine, un serviciu clar delimitat de celelalte forme de suport ci strâns dependent de celelalte elemente ale planului de intervenție. Rareori, trebuie să fie necesară o abordare care să presupună un prezența victimei într-un program intensiv și distinct de consiliere. Mai mult, este dificilă includerea în echipa de intervenție a unui specialist care nu are altă atribuție decât consilierea beneficiarului fără să poată fi implicat și în alte componente ale efortului de reintegrare. Oferirea serviciilor la cerere este o problemă care poate exclude serviciul de probațiune din rețeaua de instituții care sprijină și protejează victima. Procurorul care instrumentează cazul și care are obligația de a informa victima despre drepturile sale nu poate evalua nevoile victimei pentru a ști dacă este necesară consilierea acesteia și este greu de presupus că victima va ști cu certitudine ce are nevoie și cui trebuie să se adreseze. *„O persoană care are sindrom post-traumatic nu va solicita și nici nu știe ce e aia consiliere. Ea nu știe unde este probațiunea. Este o instituție care și-a schimbat titulatura de câteva ori în ultimii ani”*. (reprezentant ONG). Excepție, așa cum amintit în secțiunea anterioară, face Serviciul de

Probațiune din Ialomița care și-a asumat responsabilitatea managementului de caz pentru persoanele adulte traficate.

Organizațiile neguvernamentale

Sectorul neguvernamental cu servicii specializate și expertiză în domeniul traficului de persoane este bine reprezentat în Iași și București, are o prezență timidă în Ialomița și lipsește cu desăvârșire în Constanța.

În Iași, Alternative Sociale și-a concentrat eforturile pentru dezvoltarea serviciilor la nivel regional și crearea unei rețele de opt ONG-uri din Moldova care au proiecte în domeniul traficului de persoane. Peste 120 de victime au fost asistate de echipa Alternative cărora li s-au oferit asistență psihologică, vocațională, cursuri de calificare, asistență juridică în fața instanțelor judecătorești. Coaliția ONG-urilor a implementat o campanie pe o perioadă de doi ani, inclusiv un hotline. Acoperirea a fost de 8 județe, cu suport printat, audio și video. Organizațiile din coaliție s-au mai implicat și în acordarea de servicii directe victimelor referite de OIM pentru care era alocat și un buget necesar acoperirii costurilor. Coaliția este funcțională și, în prezent, implementează un nou proiect.

În Constanța doar ARAS și Crucea Roșie au oferit unele servicii pentru victime însă nu au proiecte dedicate. Centrul regional al ANITP colaborează cu OIM pentru victimele care au nevoie de suport în centru și se intenționează implementarea unui proiect de asistență a victimelor în parteneriat. De asemenea, centrul lucrează pentru județul Tulcea cu două ONG-uri (Noroc și Vocea Speranței).

Unele concluzii privind sistemul de servicii

Deși legea distribuie obligații unui număr mare de instituții, domeniul protecției victimelor traficului de persoane nu este suficient de bine acoperit cu servicii. „Legislația este foarte generoasă iar serviciile existente sunt corespunzătoare pe hârtie dar sunt aproape inexistente” (reprezentant ONG). Am arătat în această secțiune că unul și același tip de serviciu este prevăzut de legislație la două sau mai multe instituții dar nici una dintre acestea nu-l oferă. Asistență psihologică, asistență socială, asistență medicală sau cea juridică sunt serviciile cel des menționate de specialiști ca fiind deficitare.

Caseta 8: Opinii ale specialiștilor cu privire la sistemul public de servicii

„Au existat cazuri în care victimele renunță la suport pentru că acesta vine prea târziu. Ne mișcăm greu”. (reprezentant instituție publică).

„În multe cazuri, victimele își schimbă declarațiile pentru că nu găsesc sprijinul necesar” (magistrat)

„Vezi într-o instituție o persoană care își dă silința să facă, vrea să facă însă cedează pentru că își dă seama că nu are cum să se descurce în tot hățișul acesta.” (reprezentant ONG)

Un alt punct slab al sistemului de servicii este că nu oferă alternative pentru persoanele aflate în situație de criză și care sunt expuse riscului de a fi traficate. În Iași au fost identificate cazuri de minori care se prostituează sau au abandonat școala și doresc să se reintegreze dar nu au resurse, nu au

educație sau pregătire profesională. Acești copii sunt expuși riscului de a fi traficați având în vedere că pentru mulți dintre ei mirajul plecării în străinătate este una din puținele perspective în care cred. Spre exemplu, centrul regional al ANITP a identificat o persoană care a împlinit 18 ani, se afla în situație de criză și voia să plece în străinătate. Diagnoza cazului a relevat că era recrutată însă nu au putut fi identificate serviciile potrivite pentru a-i oferi șansa reintegrării.

Coordonarea sistemului de servicii specializate este încă deficitară din cauza lentorii procesului de constituire a centrelor regionale. De asemenea, în formă incipientă poate fi identificat și un conflict de atribuții la nivelul managementului de caz. Centrul regional încearcă să își asume acest rol deși eforturile sale ar trebui să se concentreze asupra coordonării politicilor în domeniul traficului iar atribuțiile la nivel de caz să rămână exclusiv la DJASPC.

Colaborarea între instituțiile județene este apreciată de majoritatea reprezentanților cu care s-a discutat ca fiind bună, mai ales cu PF, IJP sau DIICOT. În toate zonele studiate, s-a apreciat că acestea manifestă disponibilitate pentru proiecte sau acțiuni comune. Spre exemplu, IJP Iași participă din 2005 într-un proiect regional care are ca scop prevenirea și informarea. De asemenea, în pregătirea polițiștilor de comunitate există și module cu privire la traficul de persoane.

În cazul instituțiilor care nu sunt în mod direct și permanent implicate în protecția victimelor (exemplu: IȘJ, AJOFM etc.) colaborarea este mai dificilă la nivel de instituție, fiind preferată relația directă cu o persoană cu un angajat al instituției care își asumă preluarea atribuțiilor. *„Se lucrează cel mai bine cu o persoană din instituție, nu cu instituția. Încheiem parteneriatul cu o instituție pentru că așa trebuie însă întotdeauna ne-am focalizat pe o persoană din instituție”*. (reprezentant ONG). Ca element comun pentru Ialomița, Constanța și Iași, cu SPAS-urile de la nivel local se colaborează mai greu, cauza fiind identificată în lipsa de personal specializat în aceste servicii.

Propuneri și recomandări

În această secțiune vom face o sinteză a principalelor propuneri și recomandări din partea reprezentanților instituționali la care vom adăuga o perspectivă proprie asupra domeniului. Recomandările și propunerile vor viza domeniul traficului și a politicilor naționale la nivelul celor patru zone studiate. De asemenea, vom avea în vedere, în primul rând, realismul propunerilor în raport cu stadiul implementărilor politicilor.

1. La nivelul instituțiilor implicate este de dorit ca parteneriate să fie realizate prin desemnarea clară a departamentelor sau persoanelor responsabile astfel încât să li se ofere posibilitatea reală de a fi implicate. De asemenea, parteneriatele locale ar trebui să își găsească suport în parteneriate la nivel central și ministerele sau agențiile cărora li se subordonează instituțiile de la nivel județean / local implicate.
2. Stabilirea clară a rolului de coordonare a politicilor locale este obligatorie pentru a facilita coerența politicilor. Atribuirea coordonării centrelor regionale ale ANITP este firească iar

procesul poate fi accelerat prin degrevarea de atribuții în zona intervenției directe și completarea echipelor de intervenție conform ordinelor ANITP.

3. Instituirea unui sistem de penalizare pentru instituțiile care refuză să ofere serviciile conform atribuțiilor din lege ar facilita respectarea legii și asumarea reală a atribuțiilor distribuite.
4. Corelarea legislației conexe la actele normative principale trebuie realizată având în vedere existența unor prevederi contradictorii. Cele mai frecvente situații conflictuale între prevederile legislative intervin între actele normative specifice și cele elaborate anterior. Un exemplu în acest sens este dreptul la acces gratuit la serviciile medicale oferit de legislația specifică dar nepermis de Legea asigurărilor de sănătate.
5. Reactivarea consiliilor la nivel comunitar ar putea constitui o alternativă la lipsa personalului specializat de la nivelul consiliilor locale. Organizarea unor cursuri pentru persoanele cheie în comunitate ar asigura cristalizarea unei baze pentru activități ulterioare în domeniul prevenirii, conștientizării dar și a semnalării situațiilor de risc.
6. Derularea de campanii de informare la nivel de comunitate sau grupuri de risc. Astfel de acțiuni ar trebui să ca adresabilitate grupurile școlare, liceele unde informația să fie transmisă într-un mod interactiv. Elevul nu trebuie să devină un recipient de informație fiind necesară crearea de spații de dezbateri (concursuri de eseuri, deschiderea unor forumuri de discuție în cazul școlilor care au site-uri proprii). De asemenea, materialele ar trebui adaptate la nivelul de înțelegere al copiilor iar sesiunile de informare ar trebui derulate pe perioade scurtă și cu o frecvență ridicată. Campaniile ar trebui susținute cu ajutorul unor echipe mixte (profesori și traineri specializați) care să aibă abilitățile necesare pentru a comunica eficient cu copiii (elevii).
7. La nivelul mass-mediei locale ar fi necesară organizarea unor emisiuni care să fie centrată pe informare și mai puțin pe prezentarea unor efecte. Mass-media locală poate fi un partener cheie în proiectele din domeniul traficului de persoane.
8. Atât în cazul asistenței medicale cât și cel al asistenței juridice sau psihologice se impune încheierea unor contracte cu avocați sau cabinete medicale astfel încât să fie permisă crearea unei expertize specifice la nivelul acestora.
9. Identificarea unor alternative pentru recalificarea victimelor care au nevoie de acest tip de suport. De asemenea, măsura trebuie însoțită de un set de beneficii care să asigure motivare participării la astfel de cursuri
10. Crearea unor mecanisme de investigare, cunoaștere, semnalare a riscurilor fie la nivelul centrelor regionale, fie în parteneriat cu instituții sau ONG-uri interesate. De asemenea, instituția desemnată cu realizarea diagnozelor sociale în domeniul traficului își poate asuma și rolul de monitorizare și evaluare a proiectelor și serviciilor existente. Necesitatea unei astfel de componente este dată de faptul că în unele zone funcționează servicii supradimensionate sau care nu s-au adaptat suficient la particularitățile și nevoile grupului țintă deservit.
11. Furnizarea de module de formare și informare periodică a personalului din instituțiile care au atribuții secundare în domeniul traficului de persoane. Dacă la nivelul specialiștilor din instituțiile direct implicate (IJP, DJASPC) a existat un bun transfer de expertiză, la nivelul celorlalte instituții este evidentă lipsa de cunoaștere a problemicii. Un alt grup țintă pentru formare ar putea fi reprezentanții mass-mediei locale.

12. Asigurarea unui minimum de servicii specializate. În Constanța și Ialomița, nu există servicii adecvate victimelor traficului de persoane, mai ales celor adulte. Critică este lipsa unui centru care însă nu trebuie să funcționeze doar ca spațiu de cazare. Capacitatea acestuia poate fi nu mai mare de 4-5 locuri și este necesară o bună coordonare a acestuia cu serviciilor specializate / dedicate și cele conexe.
13. Operaționalizarea strategiei naționale în planuri strategice locale este un proces de dorit în toate zonele în care există centre regionale. Planificarea la nivel local poate facilita exercițiul construcției relațiilor instituționale și reșezarea atribuțiilor asumate atât de sectorul public cât și cel privat. Un alt avantaj este dat de faptul că prin proiectele și activitățile realizate de cei care lucrează în domeniul traficului se va urmări impactul pe termen mediu și lung. Nu în ultimul rând, domeniul protecției victimei va fi conectat la celelalte domenii de intervenție în asistență socială. Izolarea intervenției pentru o persoană traficată nu poate avea decât rezultate îndoielnice mascate de falsa specializare a domeniului.